

Europos Sąjungos renginyje prieš diskriminaciją

Seminaras Triere

Zina Samsanavičiūtė

Tęsiasi Europos Lygių galimybių visiems metų renginiai. Birželio 18-19 dienomis Klubo pirmininkė Danguolė Survilaitė ir aš dalyvavome tarptautiniame seminare „**Įveikti diskriminaciją praktikoje**“. Šis seminaras vyko Triere – Vokietijos pietvakarių mieste netoli Liuksemburgo. Savaimė suprantamas klausimas – ko taip toli beldėmės?... Triere yra įsikūrusi ir jau 15 metų veikia Europos Bendrijos remiama Europos teisės akademija (ERA), čia turinti šiuolaikinį mokymo centrą. ERA organizuoja mokymus apie įvairius Europos Bendrijos įstatymus. Šią vasarą ERA vykdė Europos Komisijos inicijuotą daugybę seminarų kovoje su diskriminacija. Mes ir dalyvavome kaip praktikuojantys šią sritį. Dar numatomi atskiri seminarai valstybinių institucijų atstovams – prokurorams ir teisėjams. Iš Lietuvos dalyvavo dar dviejų organizacijų atstovai: iš Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos „Viltis“ Lina Mališauskaitė ir Tadas Tumėnas – iš Tautinių mažumų ir išeivijos departamento.

Vokietijoje buvau antrą kartą. Pirmą kartą teko būti 2000 m. Rendsburge, Europos klubų namų konferencijoje. Tai visiškai priešingoje pusėje – Vokietijos šiaurėje. Kaip ir Rendsburge, Triere išsisklaidė mitas apie vokiečių drausmingumą, punktualumą. Atskridome į Frankfurtą 17 val., vėluodamos geru pusvalandžiu. Toliau, kaip rašė organizatoriai, turėjo važiuoti mikroautobusai į Trierą. Pasirodė, tokių visai nesama. Važiavome traukiniais persėdamos du kartus, ir kiekvieną kartą dėl traukinio vėlavimo nespėdavome įlipti į kitą, turėdavome laukti vėlesnio, bet ir šis vėluodavo. Taip su lagaminais belakstydamos iš vieno traukinio kelio į kitą gerokai privargome, bet mane daugiau erzino ne nuovargis, o šitoks visiškas traukinių tvarkaraščio nesilaikymas. O kai antros klasės vagonė pamačiau girtaujančių ir jau gerokai „išilusių“ jaunų apsileidusių vyriškių grupę, apėmė ir baimė, kadangi be jų vagonė buvome tik mes su daktare ir dar keletas keleivių. Na, bet kelionės vaizdai atlygo šiuos nepatogumus. Traukinys važiavo kalvota Reino pakrante, nubarstyta pilių, vynuogienojų. Traukinys kirtu ne vieną tunelį. Jau visai sutemus, apie 10 val. vakaro, pasiekėme ištaigingą, keturių žvaigždučių „Mercure“ tinklo viešbutį „Porta Nigra“, esantį pačiame miesto centre. Visi planai, kad atvažiuosime pavakaryje ir dar spėsime apžiūrėti miestą, neišsipildė. Apskaičiavome, jog kelionė iš Frankfurto truko 5 val. Na, bet gražūs apartamentai taisė nuotaiką.

Pati konferencija vyko ERA mokymo centre, į kurį kas rytą po pusryčių buvome vežami autobusu. Čia vertėtų pajuokaut, kad vokiški pusryčiai buvo tokie gausūs ir kaloringi, kaip pietūs. Tik man, beveik nepratusiai pusryčiauti, visko išragaut nepavyko. Bet vokiškai skrudintą bekoną kirtau kas rytą, ir be jokio omleto.

Seminaras buvo skirtas plačiau supažindinti su dviem Europos Sąjungos Tarybos direktyvomis: Direktyva 2000/78EC, nustatančia vienodų sąlygų taikymo užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (sutrumpintai – Užimtumo pagrindų direktyva), ir su Direktyva 2000/43/EB, įgyvendinančia vienodų sąlygų taikymo principą žmonėms, nepaisant rasinės arba tautinės priklausomybės (Rasių direktyva). Kartu trumpai aptarta Bendrijos kovos su diskriminacija veiksmų programa (2001-2006, galiojanti ir 2007-2013) visais lygmenimis ir kai kurie aspektai iš „Žaliosios knygos“ dėl lygybės ir nediskriminavimo išaugusioje Europos sąjungoje (2004 05 28).

Kokie bus nagrinėjami įstatymai seminare, rengėjai pranešė iš anksto. Ruošdamasi seminarui norėjau išgyti oficialiai į lietuvių kalbą išverstus šių įstatymų tekstus, kadangi apie juos daugiausiai žinojau tai, ką girdėjau keliuose seminaruose Lietuvoje. Praktinių atvejų taikyti jiems kaip ir nebuvo, todėl nors teoriškai norėjau tiksliai su jais susipažinti. Reikėjo didelės apimties aktų, todėl pirmiausia kreipiausi į Europos parlamento informacijos biurą (Naugarduko 10), manydama rasti šių pakankamai aktualių aktų leidinių. Biure jų neradau. Teliko pasikliauti internetu, kur gerokai panaršiusi suradau visus aktus, bet ne Seimo portale, kur jie turėtų būti prieinami.

Sprendžiant iš dalyvių sąrašo, seminare dalyvavo 65 klausytojai iš įvairių šalių, daugiausiai teisininkai arba teisės patarėjai. Jie atstovavo įvairioms organizacijoms – valstybinėms ir visuomeninėms; bendra tai, kad organizacijos gina direktyvose nurodytų asmenų interesus. Tai ir iš įvairių lygių galimybių tarnybų, ir

organizacijų ginančių atskirais klausimais – darbo ir užimtumo, nemažai buvo neigaliųjų organizacijų atstovų, tai pat buvo asmenų, susibūrusių pagal amžių (senjorų), tautinių mažumų ir imigrantų, antirasistinių ir kt. organizacijų atstovų. Proto negalią turintiems dar atstovavo dalyvis iš Lenkijos asociacijos. Seminare darbas vyko pusantros dienos ir labai intensyviai. Pranešimus skaitė vienuolika lektorių iš įvairių Europos žmogaus teisių bei antidiskriminavimo institucijų ir universitetų. Po kiekvieno pranešimo vyko diskusijos. Pirmąją dieną buvo spėta aptarti bendruosius Direktyvų reikalavimus, jų įgyvendinimą ES šalyse ir panagrinėti atskiras jų galiojimo sritis.

Iš daugybės gautos informacijos apibendrinama pateiksiu esminius dalykus.

Užimtumo pagrindų Direktyva draudžia asmens diskriminaciją **dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos**. Jos taikymo sritys:

- savarankiškai įsidarbinant ir visais profesinės karjeros etapais, įskaitant paaukštinimą;
- galimybei gauti visų rūšių ir visų lygių profesinį orientavimą, profesinį mokymą;
- įdarbinimui ir darbo sąlygoms, įskaitant atleidimą iš darbo ir atlyginimą;
- narystei ir dalyvavimui darbuotojų ar darbdavių organizacijose ar kitose organizacijose.

Rasių direktyva draudžia asmenų diskriminaciją **dėl rasės ir tautinės priklausomybės**. Ginamų asmenų būrys yra siauresnis nei Užimtumo pagrindų direktyvoje, tačiau taikymo sritys platesnės. Jos pakartoja Užimtumo Direktyvos galiojimo minėtas sritis ir taip pat numato papildomą Direktyvos taikymą tokioms sferoms:

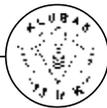
- socialinei apsaugai, įskaitant socialinį draudimą ir sveikatos priežiūrą;
- socialiniam pirmumui;
- švietimui;
- galimybei gauti visuomenei prieinamas prekes ir paslaugas (taip pat ir aprūpinimą būstu) bei jų teikimą.

Abi Direktyvos draudžia vienodus diskriminavimo būdus. Seminare buvo aptarta:

- tiesioginė diskriminacija,
- netiesioginė diskriminacija,
- persekiojimas.

Tiesioginė diskriminacija atrodo paprasta, tačiau jos sąvokai išaiškinti prireikė Europos Teisingumo teismo sprendimo. Paprastai tariant, tiesiogiai diskriminuojama tada, kai, pvz., nepalankiau vertinamas neįgalus žmogus, nei tokioje pačioje situacijoje vertinamas įgalusis. Taigi galioja palyginimo principas, ir nebūtinai su realiu kitu asmeniu, bet ir su vadinamuoju menamu.

Netiesioginę diskriminaciją paaiškinti paprastai, ne teisininkų kalba, dar sunkiau. Ji yra tada, kai iš pirmo žvilgsnio neutralios sąlygos, kriterijai ar praktika, tačiau

šių direktyvų ginami asmenys gali patekti į tam tikru atžvilgiu prastesnę padėtį nei kiti asmenys. Tai būtų galima pavadinti slaptąja diskriminacija. Pateiksiu tokių aiškų pavyzdžių. Priimant į darbą, kurį dirbant šiaip jau reikės būti tik biure, reikalaujama turėti vairuotojo pažymėjimą. Žinoma, kad daug neįgaliųjų (pvz.: kurtieji, aklieji ar sergantys tam tikra psichikos liga), negalės pretenduoti į tokią darbą, nors turėtų tinkamą profesinį pasiruošimą ir pagal kitas būtinas šiam darbui sąlygas galėtų jį atlikti.

Direktyvomis draudžiamą **priekabiavimą** galima apibūdinti kaip elementarų terorizavimą. Tai nepageidaujamas elgesys su direktyvomis ginamais asmenimis. Tokiu elgesiu siekiama ižvesti arba ižeidžiamas asmens orumas ir siekiama sukurti arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti aplinka.

Direktyvomis nustatyta, kad **nurodymas diskriminuoti** taip pat yra atskira diskriminavimo forma, todėl tai draudžiama. Tai diskriminavimas įtraukiant trečiuosius asmenis. Jis gali pasireikšti kaip tiesioginė, netiesioginė diskriminacija arba priekabiavimas. Abi direktyvos taip pat numato draudimą persekioti. Šiuo draudimu siekiama apsaugoti tiek besipriešinančius diskriminacijai, tiek pačius diskriminuojamus, tiek liudijusius tokio asmens naudai.

Kitas aptartas abiejų direktyvų principinis reikalavimas – **įrodinėjimo pareigos perkėlimas**. Patyrusiam diskriminaciją asmeniui, kreipiantis į nacionalinę teisumą, ne nukentėjęs, o pats atsakovas turi įrodyti, kad vienodų sąlygų principas nebuvo pažeistas. Tačiau ir pats nukentėjęs turi pateikti faktų, iš kurių būtų galima daryti pirminę prielaidą, kad jis buvo diskriminuojamas. Šios nuostatos netaikomos baudžiamajam procesui.

Atskirai buvome supažindinti su Užimtumo pagrindų direktyvos taikomomis **išimtimis**. Tai teisė šalims narėms taikyti skirtingas sąlygas dėl amžiaus, siekiant skatinti profesinę integraciją ir užtikrinti apsaugą, nustatant atitinkamą išdirbtą laikotarpį iki išėjimo į pensiją. Numatyta (5 str.) galimybė **neįgaliesiems įrengti tinkamas patalpas**. Šiuo atveju patalpos suprantamos ne pažodžiui, plačiau, kaip reikalavimas darbdaviui tam tikrais atvejais imtis reikiamų veiksmų, kad neįgaliesiems sudarytų sąlygas gauti darbą, dirbti, kilti tarnyboje arba mokytis. Dėl tokių veiksmų neturi būti neproporcingai apsunkinamos darbdavio pareigos. Klasikinis pavyzdys – tai invalido, besinaudojančio vežimėliu, ketinimas įsidarbinti įstaigoje, kuri yra ketvirtame aukšte ir nėra lifto. Tai būtų jau neproporcingas apsunkinimas. Taip pat ir neįgaliajam, sergančiam psichikos liga, galinčiam dirbti ne visą darbo dieną, sąlygos irgi sudaromos atsižvelgiant į darbo pobūdį ir galimybę tokioms sąlygoms sudaryti. Paprastai likusiai darbo dienai darbdavys gali surasti kitą

asmenį, norintį dirbti ne visą darbo dienos trukmę ir taip sudaryti sąlygas dirbti neįgaliajam ne visą darbo dieną. Darbdavys negali teisintis, jog jo pareigos neproporcingos, jeigu yra realios galimybės suteikti kitokią pagalbą konkrečioje situacijoje.

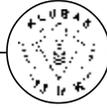
Abi Direktyvos numato išimtis įprastiems **profesiniams reikalavimams**. Jei dėl konkrečios profesinės veiklos rūšies pobūdžio priklausymas tam tikrai mažumai yra įprastas ir lemiamas profesinis reikalavimas, darbdavys gali pasirinkti darbuotoją konkrečiai iš tos mažumos. Užimtumo Direktyva numato ir konkrečias išimtis bažnytinėms organizacijoms, kur profesinėje veikloje reikalavimai išpažinti tam tikrą religiją nelaikomi diskriminacija.

Nagrinėjamos direktyvos ES šalyse turėjo būti įgyvendintos iki 2003 m. (Pagrindų direktyva iki gruodžio 2 d., Rasių direktyva iki liepos 19 d.), priimant įstatymus ar kitokius teisės aktus, būtinus laikytis šių direktyvų reikalavimų. Visos naujosios valstybės narės privalėjo tai įvykdyti nuo prisijungimo dienos, t.y., nuo 2004 m. gegužės 1 d. Lietuvoje, įgyvendinant abi direktyvas, 2003 m. lapkričio 18 d. buvo priimtas LR Lygių galimybių įstatymas, kuris įsigaliojo nuo 2005 m. sausio 1 d. Įgyvendinant arba **perkeliant direktyvų nuostatas** į nacionalinę teisę, sykiu buvo privaloma panaikinti visus įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie prieštarauja vienodų sąlygų taikymo principui. Pakeisti ir papildyti ne tik galiojantys civiliniai, darbo ir kiti įstatymai, bet ir konstitucijos, neatitinkančios minėtų šalių Direktyvų. Keistinos teisminės procedūros (procesiniai įstatymai), atsižvelgiant į įrodinėjimo pareigos perkėlimą. Turėjo būti naujai įvertinti ir jau galiojantys antidiskriminaciniai įstatymai. Šiems įstatymams veikti paskirta priežiūros institucija arba ne viena jų (Rasių direktyva), numatytos sankcijos pažeidėjams. Sankcijoms taikytas reikalavimas, kad jos būtų veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios, ir, norint tai užtikrinti, nacionaliniuose įstatymuose numatomos kompensacijos nukentėjusiajam.

Ne visos ES valstybės suskubo įvykdyti Direktyvas. Europos Komisijai prisireikė kreiptis į Europos teisingumo teisumą dėl Rasių direktyvos nevykdymo Vokietijoje, Suomijoje, Liuksemburge ir Austrijoje, o dėl Užimtumo pagrindų direktyvos nevykdymo – visose išvardytose taip pat, išskyrus Suomiją.

Antrąją dieną pradėjome dirbti grupėmis, gyvai bandydami spręsti netiesioginės Rasių diskriminacijos atvejį išgalvotoje Ruritanijos valstybėje. Reikėjo atsakyti į klausimus:

1. Kaip šią situaciją nagrinėti pagal Rasių Direktyvą?
2. Kurios grupės gali reikšti pretenzijas dėl lygių teisių pažeidimo?
3. Kokią galima nustatyti diskriminaciją?

4. Kaip galima diskriminaciją įrodyti?

5. Kaip turėtų būti paskirstyta įrodinėjimo pareiga ginčo šalims, t.y., tarp įvairių Rasių Direktyvos ginamų grupių ir „Ecolefood“ kompanijos?

Pasirodė, jog tai ne taip lengva, visi ginčijosi, siūlė savo variantus, apėmė didžiulis azartas. Išsikristalizavo lyderiai (pas mus – Turkijos atstovė), kurie ir pristatė grupių sprendimus.

Baigiant darbą (iki pietų) dar buvo skaitomi trys pranešimai: apie profsajungų veiklą prieš diskriminaciją, Lygių galimybių institucijas ir atrodęs pagal dienotvarkę svarbiausias mums – apie Nevyriausybinę organizacijų veiklą įgyvendinant Direktyvas. Jau pačiose Direktyvose valstybės narės įpareigosios inicijuoti dialogą su nevyriausybiniomis organizacijomis, veikiančiomis pagal nacionalinę teisę ir teisėtai suinteresuotomis, kad būtų prisidėta prie kovos su diskriminacija (Užimtumo direktyva 14 str., Rasių direktyva 12 str.). Pranešimą skaičiusi prelegentė apsiribojo romų bendrijų veikla.

Buvo įdomu paklausti, kaip ir kokias institucijas (organus) kūrė atskiros šalys direktyvoms vykdyti. Pirmiausiai reikia pasakyti, jog Lietuvoje šios pareigos jau minėtu Seimo 2003-11-18 d. įstatymu buvo pavestos jau veikiančiai Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai, suteikus šiai institucijai naują pavadinimą – Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba (ir atitinkamos teisės). Pasirodo, skirtingai varijavo ir kitos valstybės. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje iš pradžių veikė komisijos pagal atskiras diskriminuojamas mažumas: buvo Lygių galimybių komisija, veikianti tik gindama vyrų ir moterų lygybės interesus, taip pat – Rasių lygybės ir Neįgaliųjų lygybės komisijos. Galiausiai, 2003 m., jos visos buvo sujungtos į vieną, jas įpareigojus ginti dar ir dėl diskriminavimo religijos, seksualinės orientacijos ir amžiaus priežiūros atžvilgiais. Daugumoje šalių šios institucijos vadinamos komisijomis, nors yra (Švedijoje ir Graikijoje) ir kontrolieriaus tarnybos. Paprastai institucijos įgyvendina ne atskirai kurios vienos ginamos mažumos teises, bet sujungia visų mažumų teisių užtikrinimą. Beveik visos šios institucijos sudarytos šalies įstatymo pagrindais, nors Estijoje ir Graikijoje jos veikia pagal šalių konstitucijas. Visose šalyse institucijos už savo veiklą privalo atsiskaityti – dalis parlamentui, kitos – vyriausybės vadovui arba tam tikriems ministrams (teisingumo, socialinių reikalų). Mūsų Lygių galimybių kontrolierius kasmet, iki kovo 15 d., Seimui raštu pateikia veiklos ataskaitą, kuri jame išnagrinėjama ir paskelbiama viešai.

Tai, jog egzistuoja toks miestas Trieras, sužinojau tik tada, kai gavome pakvietimą į seminarą. Man rodos, vokiečiai per mažai skelbia informacijos apie tokį savo istoriją ir paminklais unikalų miestą... nebent jie nenori pritraukti turistų?

Trieras – vienas seniausių Vokietijos miestų, skaičiuojantis savo istoriją nuo 16 a. prieš Kristų, daugiau kaip 2000 metų. Senovę liudija daugybė istorinių paminklų. Jo užgimimą įamžina užrašas ant Raudonojo Namų pagrindinėje Turgaus aikštėje: „Iki Romos galybės Trieras jau gyvavo 1300 metų. Teišlieka jis ateityje ir mėgaujasi amžina ramybe“. Nuo 286 mūsų eros metų visą šimtmetį Trieras buvo mėgiamiausia Romos imperatorių rezidencijos vieta.

Romos imperijos metraščiuose Trieras minimas tarp keturių svarbiausių pasaulio centrų – Romos, Aleksandrijos ir Konstantinopolio. Tokią vietą nulėmė gera geografinė padėtis didžiulėje imperijoje – įsikūręs prie Mozelio (Moselle) upės, miestas patraukė romėnų imperatoriaus Augusto dėmesį, nes buvo pagrindinių kelių iš Paryžiaus ir Liono į Strasbūrą sankirtoje. Iš šio laikotarpio – antrojo mūsų eros amžiaus – yra išlikę **Juodieji vartai (Porta Nigra)**, kurie buvo apie 6 km ilgio miesto sienos dalis. Iki šiol didingi **Konstantino Katedros ir Imperatorių pirčių** pastatai liudija imperatoriaus Konstantino Didžiojo pastangas plėsti miestą ketvirtojo mūsų eros amžiaus pradžioje. Nors Imperatorių pirtys nebuvo užbaigtos statyti, bet jau tada Trieras buvo prilyginamas Romai ir išliko kaip vienas svarbiausių Romos imperijos didybės paminklų (nuotraukoje).

Dėl nuolatinių germanų genčių puldinėjimų, romėnų imperatoriai persikėlė į Milaną, ir nuo tada Trieras buvo arkivyskupų valdžioje. Daugybė romėnų pastatų buvo sugriauti per antpuolius arba apleisti, tačiau pagrindinė miesto vieta – **Turgaus aikštė** – formavosi per visas

miesto krizes. Dabar – tai gražiausia vokiečių aikštė su išlikusiomis bažnyčiomis ir paminklais bei fontanais, kurie buvo statomi taip, kad būtų matomi iš įvairių į aikštę įsiliejančių gatvių. Iki 14 a. Trieras buvo rinkimų kolegijos vieta, kur buvo renkami germanų karaliai, o vėliau – imperatoriai. Miestelėnai bandė išsiveržti iš arkivyskupų valdžios ir tikėjosi, kad valdymo teises perims karalių palikuonys.

Tačiau, iš miesto išsikėlus arkivyskupams, padėtis nepagerėjo, ir iki 19 a. Trieras buvo nuolat okupuojamas ispanų arba prancūzų. 1815 m. ši miestą, kartu su kitomis Reino provincijomis, užėmė Prūsijos vokiečiai. Gerėjančią ekonominę padėtį sustabdė Pirmasis Pasaulinis karas, nes miestas atsidūrė vakarinio vokiečių fronto centre. Prancūzų okupacinė armija iš Triero pasitraukė tik 1930-aisiais. Nuo tada Vokietijos vyriausybė ėmėsi atstatymo darbų. Atstatant nors ir labai apgriautą miestą, ypač nukentėjusį II-jo Pasaulinio karo metu, buvo sukurtas vadinamasis „archeologijos kelias“, jungiantis svarbiausius istorinius paminklus. Jis prasideda nuo Juodųjų vartų, jungdamas Turgaus aikštę, šventosios Motinos bažnyčią, Baziliką, Imperatorių pirtis ir Amfiteatrą. Šie romėnų paminklai nuo 1986 m. įtraukti į **UNESCO kultūros paveldo globą.**

Šiomet Triere vyksta Europos **kultūros sostinės renginiai**. 2007 metų Europos kultūros sostinės yra **Liuksemburgas** ir Sibiu (Rumunija). Liuksemburgas jau išsiskyrė iš kitų buvusių sostinių tuo, kad Europos Parlamentas jam suteikė tokį „titulą“ antrą kartą (buvo ir 1995 m.). Jis vėl pirmasis pasiskelbė „sostine be sienų“. Renginiai apima ir aplinkinius regionus – visą Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės teritoriją, prancūziškai ir vokiškai šnekančias Belgijos bendruomenes, Lotaringiją Prancūzijoje bei Vokietijos žemes: Reino kraštą ir jam priklausantį senąją Trierą. Triere kultūros sostinės metams skirtos parodos, koncertai ir spektakliai vyksta kone kasdien. Pagrindinis parodų ciklas „Konstantinas Didysis“ skirtas jau minėtam didžiajam Romos imperatoriui Konstantinui Didžiajam,

daug nusipelnusiam plečiant miestą, ir jo valdymo laikmečiui (306-337 mūsų eros metai) atminti. Jo viešpatavimo laikmetis svarbus visai Europai, kadangi tai buvo galutinio posūkio iš pagoniškosios antikos į krikščionybę laikai. Paroda vyksta trijuose miesto muziejuose. Čia surinkti 685 eksponatai iš 160 muziejų, iš viso pasaulio, atspindintys to meto istoriją ir kultūrą. Mieste daug muzikos renginių, skirtų kultūros sostinės dienai. Dažnai tai šansonečių ir džiazo vakarai atvirose scenose, dalyvaujant ir atlikėjams iš kitų kultūros sostinės miestų. Prasidėję birželio pradžioje, koncertai numatomi ligi vėlyvo rudens. Klasikinės muzikos ir operos renginiai vasarą vyksta senųjų Imperatorių pirties atviroje scenoje. Rudeniop – teatrų festivalis, dalyvaus penkių miestų meno kolektyvai. Ne viena paroda susilauks šiuolaikinės dailės gerbėjų. Bus ir kiek neįprastų renginių. Kelių miestų menų akademijų studentai bandys atkurti buvusias Triero gynybines sienas, bunkerius ir sutvirtinimus. Jų sukurtos topografinės konstrukcijos, projektai, instaliacijos, piešiniai bus eksponuojami miesto parodose. Vyks įdomus projektas, apimantis įvairaus meno variacijas pagal tango šokio manierą. Tango šokio judesys, ekspresija pasireišk ne tik šokių puotose, bet ir orkestrų koncertuose, meno parodose, kino filmuose ir kt.

„Archeologijos keliu“ vedžiojo ir apie miesto istoriją bei kultūrą mums pasakojo gidė, jau pavakary po pirmojo seminario darbo dienos, per tam skirtą tik vieną valandą. Bet ir tą valandėlę sutrumpino prapliupusi liūtis, puolėme slėptis po pirmu stogeliu. Išėjusi moteriškė pasiūlė palaukti viduje. Tik išėję po liūtis, iš iškabos ant namo sienos supratome, jog slėpėmės psichiatro laukiamajame. Tai visus, kad ir peršlapusius, gerokai pralinksmino.

Sušilome, išdžiūvome, ir šauniai pabendravome per iškilmingus pietus. Juos surengė miesto centre, nedidukiam restorane, pavadintame „Papūgėle“, su jaukiu gėlynais apsodintu vidiniu kiemelėliu. Čia ne tik gausiai ir skaniai buvome pamaitinti, bet ir pavaišinti visokių rūšių vietiniu vokišku vynu. Bendravome prie stalo su artimiausiais kaimynais – pora jaunuolių iš

Slovakijos: tai jauna akla teisininkė ir oficialus ją lydintis asmuo. Buvo malonu žiūrėti, kaip taktiškai jis padeda jai orientuotis. Tik kalbėjo daugiausiai palydovas. Daktarė Survilaitė pasakė, kad aš taip pat jos lydimas, nes kitaip dėl savo negalios viena niekur į užsienius nevažiuoju. Kaip įpratusi, ji tiesiai paklausė palydovą, kokia, jo nuomone, negalia sunkesnė – mano ar jo lydimosios. Deja, nors atsakymas buvo kažkoks diplomatiškas, bet iš vaikinui netyčia nusprūdusios šypsenos, išgirdus, kokia ta mano negalia, supratau, jog tikroji nuomonė – mano nenaudai.

Paskutinę dieną, jau po pietų, būdamas laisvos, pačios dar daug vaikščiojome po Trierą, besigėrėdamas ir fotografuodamas jau matytus ir aprašytus istorinius paminklus (kuriuos nufotografuoti sutrukdė pirmosios dienos lietus), rasdamas ir dar ką nors įdomaus. Turgaus aikštėje nusifotografavome prie margaspalvių senosios vokiečių architektūros rūmų, bažnyčių, fontanų Prie gražiausio – Šv. Petro fontano, kur aukštai iškilusi Šv. Petro

figūra, apvainikuota paausiuotų angelų ir taip pat spalvingomis šventųjų skulptūromis, su užrašais laiminančiais miestą (1595 m.). Aikštės centre – prie garsiojo kryžiaus ant granito kolonos (958 m.), pastatyto taikos miestui įtvirtinimo intencija, kuris dar žinomas tuo, kad jo originalas laikomas muziejuje. Atradome namą, kuriame gimė socializmo ideologas – Karlas Marksas (1818-1883). Ir jau nūdienos, atversto delno, skulptūrą (paprastai tai simbolizuoja bendruomenės svetingumą, atvirumą). Apsilankėme ir šiuolaikiniuose prekybos centruose, kur įsitikinome, jog kainos, ypač drabužių, palyginus su mūsų šalis, yra mažesnės. Daug visokių atpiginimų, nusipirkome suvenyrų, o kai ką – ir sau.

Grįžtant namo, vėl teko sukarti tą patį maratoną traukiniais, su tais pat vėlavimais, bet šįkart per 4 val. nuo Trierio iki Frankfurto. Bandėme pasirūpinti kelione autobusu, bet toks, pasirodo, važiuoja tik tris kartus per savaitę ir kelionę reikia užsisakyti prieš tris dienas iš viešbučio. Autobusų stotis Trierė iš viso neegzistuoja, yra tik stotelių, kuriose nėra jokių tvarkaraščių. Todėl, kai vėl vėlavo ir lėktuvas, jau atrodė įprasta, bet gadino bendrą nuotaiką, mąstant apie paliktą gražų, istoriškai turtingą miestą.

